

Ustawa o usługach detektywistycznych

z dnia 6 lipca 2001 r. (Dz.U. 2002, Nr 12, poz. 110)

Tekst jednolity z dnia 24 stycznia 2014 r. (Dz.U. 2014, poz. 273)

(zm.: Dz.U. 2014, poz. 822; 2015, poz. 1893)

Spis treści

	Art.
Rozdział 1. Przepisy ogólne	1–5
Rozdział 2. Prawa i obowiązki detektywa	6–14
Rozdział 3. Zasady wykonywania działalności gospodarczej w zakresie usług detektywistycznych	15–28
Rozdział 4. Wymagania kwalifikacyjne detektywów	29–43
Rozdział 5. Przepisy karne	44–46
Rozdział 6. Przepisy przejściowe i końcowe	47–51

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy]

1. Ustawa określa zasady wykonywania działalności gospodarczej w zakresie usług detektywistycznych, prawa i obowiązki detektywów oraz zasady i tryb nabywania uprawnień do wykonywania usług detektywistycznych.

2. Przepisów ustawy nie stosuje się do osób lub instytucji, które na podstawie odrębnych przepisów mogą podejmować działania posiadające charakter czynności, o których mowa w art. 2 ust. 1.

3. Przepisów ustawy nie stosuje się do działalności gospodarczej polegającej na uzyskiwaniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji, jeżeli pochodzą one ze zbiorów danych ogólnie dostępnych.

Spis treści

	Nb
1. Zakres przedmiotowy	1
2. Działalność gospodarcza – dodatkowe warunki	2
3. Zasada wolności pracy	3
4. Dostęp do zawodu	4
5. Zasady świadczenia usług detektywistycznych	5

1 1. Zakres przedmiotowy. Komentowana ustawa – w rzeczy samej – określa zakres i warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie usług detektywistycznych. Użycie określenia „działalność gospodarcza” przesądziło o bezpośrednim powiązaniu komentowanej ustawy z postanowieniami ustawy z 2.2.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, która reguluje podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zadania organów w przedmiotowym zakresie (art. 1 SwDzGospU). Działalność gospodarcza została zdefiniowana (art. 2) jako zarobkowa działalność m.in. usługowa, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Do określonej działalności usługowej mają zastosowanie przepisy ustawy z 4.3.2010 r. o świadczeniu usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 47, poz. 278 ze zm.). Należy przywołać art. 5 ww. ustawy, w myśl którego właściwy organ nie może nakładać na usługobiorcę wymogów, które ograniczają korzystanie z usług świadczonych przez usługodawcę, w szczególności:

- 1) obowiązku uzyskania zezwolenia na korzystanie z usługi;
- 2) ograniczeń wprowadzających dyskryminację w zakresie przyznawania pomocy finansowej, a na usługobiorcę wymogów dyskryminujących ze względu na pochodzenie lub miejsce zamieszkania.

2 2. Działalność gospodarcza – dodatkowe warunki. Zgodnie z generalną zasadą wyrażoną dyspozycją art. 6 SwDzGospU – którą należy *par excellence* podzielić – podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej jest wolne dla każdego na równych prawach, z zachowaniem warunków – co oczywiste – określonych przepisami prawa. W konsekwencji właściwy organ nie może żądać ani uzależniać swojej decyzji w przedmiotowym zakresie od spełnienia przez zainteresowaną osobę dodatkowych warunków, w szczególności od przedłożenia dokumentów lub ujawnienia danych,

nieprzewidzianych przepisami prawa. W rzeczy samej właściwy organ, z wyłączeniem – co równie oczywiste – sądu powszechnego, nie może żądać ani uzależnić swoich rozstrzygnięć w sprawie podjęcia, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej od przedłożenia dokumentów w formie oryginału, poświadczonej kopii lub poświadczonego tłumaczenia, chyba że obowiązek taki jest przewidziany przepisami ustaw szczególnych z uwagi na nadrzędny interes publiczny lub wynika z bezpośrednio stosowanych przepisów powszechnie obowiązującego prawa wspólnotowego albo ratyfikowanych umów międzynarodowych.

3. **Zasada wolności pracy.** Analizując zagadnienie regulacji zasad 3 podejmowania i wykonywania zawodu należy odnieść się do wzorca oceny. Chodzi wszakże o art. 65 Konstytucji RP, w myśl którego każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy, przy czym zastosowane wyjątki mogą być określone przez konkretną i wymienioną w katalogu ustawę. Taki wyjątek stanowi m.in. art. 29 UstDetektywU określający wymagania kwalifikacyjne detektywów. W toku analizy należy dyspozycję art. 65 powiązać – co oczywiste – ściśle z art. 31 ust. 3, art. 32 oraz art. 17 Konstytucji RP. Zarówno w literaturze, jak i w orzecznictwie TK wskazuje się, że deklaracja wyrażona dyspozycją art. 65 Konstytucji RP ujawnia „trzy rodzaje praw pozostających w funkcjonalnym związku: prawo do wyboru i wykonywania zawodu, prawo do wyboru miejsca pracy, prawo do ochrony przed pracą przymusową (...). Jednakże pełna wolność pracy to nie tylko brak przymusu, ale również brak ograniczeń polegających na uniemożliwieniu podmiotom prawnym wykonywania określonego zawodu czy zatrudnienia, nie przymuszając jednocześnie do robienia czegoś innego” (zob. wyrok TK z 26.4.1999 r., K 33/98, Legalis). Zasada wolności pracy w ujęciu pozytywnym obejmuje możliwość wyboru rodzaju pracy, przy czym wolność wyboru i wykonywania zawodu „nie oznacza nieograniczonej swobody w tym zakresie”, wszak „do ustawodawcy należy wyraźne określenie przesłanek, od spełnienia których zależy wykonywanie danego zawodu”. Staje się zatem oczywiste, że „ustawodawca nie może być w tym zakresie arbitralny, ale jest zobowiązany również do uwzględniania interesu danych podmiotów”. Zatem wprowadzenie ograniczeń wykonywania pracy musi być uzasadnione koniecznością ochrony wartości konstytucyjnych, w szczególności tych, które wskazane zostały w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Zachodzi więc koniecz-

ność uporządkowania zasad podejmowania i wykonywania określonej grupy zawodów, w warunkach tworzenia jasnych i czytelnych kryteriów istotnych z merytorycznego punktu widzenia i funkcjonalnie sprawiedliwych. Wśród kryteriów należy przede wszystkim wymienić: po pierwsze – powiązanie danego zawodu z funkcją publiczną, jaką realizuje on w zastępstwie organów administracji publicznej; po drugie o przynależność do grupy zawodów zaufania publicznego, również tych, o których mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP; po trzecie – rola danego zawodu w zapewnianiu bezpieczeństwa lub porządku publicznego, osobistego i bezpieczeństwa obrotu prawnego; po czwarte – konieczność zapewnienia minimum kompetencji dla rozpoczęcia świadczenia usług określonego rodzaju. I należy też przypomnieć fundamentalną zasadę, wynikającą wprost z dyrektywy art. 32 Konstytucji RP, że wszyscy są wobec prawa równi, a zatem mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Z tego też wynika zakaz dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

- 4 4. Dostęp do zawodu** może być ograniczony ze względu na uprawnienia związane z bezpieczeństwem publicznym. Zatem nie może rodzić wątpliwości, że detektywi znajdują się w grupie, w odniesieniu do której istnieją przesłanki wymagające udziału administracji publicznej w procesie uzyskiwania uprawnień do wykonywania tego zawodu. Jest oczywiste, że detektyw musi szczyścić się wysokim poziomem wiedzy i nieskazitelnością charakteru, a jego poziom moralny i etyczny nie może budzić najmniejszych zastrzeżeń. Zapotrzebowanie na usługi detektywistyczne w naszym kraju jest ogromne. Wynika to z faktu obarczenia innych ludzi problemami, z którymi sami sobie nie radzą, natomiast stan taki potęguje to, że wielokrotnie z problemami społeczeństwa nie radzą sobie instytucje, których statutowym obowiązkiem jest ochrona ofiar naruszeń prawa. Stąd też rozpiętość usług oferowanych przez detektywów jest ogromna. Warto wśród nich wymienić np.: poszukiwanie skradzionych samochodów, poszukiwanie osób zaginionych, zdobywanie informacji na potrzeby postępowań sądowych, w tym zwłaszcza w sprawach rodzinnych, a także gospodarczych z zakresu nieuczciwej konkurencji, ochrony znaków i nazw towarowych. Usługą detektywistyczną jest także zdobywanie dokładnych informacji o partnerach gospodarczych oraz przeciwdziałanie szpiegostwu przemysłowemu. Niektóre agencje w ramach swojej działalności zajmują się kontrolą pomieszczeń pod ką-

tem obecności aparatury podsłuchowej, przeprowadzaniem ekspertyz kryminalistycznych, a nawet badaniami poligraficznymi (zob. szerzej *G. Gozdór*, Przepiępstwa z ustawy o usługach detektywistycznych, Prok. i Pr. 2005, Nr 6, s. 85 i n.).

5. Zasady świadczenia usług detektywistycznych są określone w komentowanej ustawie, która wymienia uprawnienia i obowiązki detektywów, tryb nabywania uprawnień do wykonywania działalności gospodarczej w zakresie usług detektywistycznych oraz do wykonywania czynności detektywa. Należy dodać, że przedmiotowa działalność gospodarcza jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów SwDzGospU i wymaga uzyskania wpisu do rejestru działalności detektywistycznej, który prowadzi Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Ustawa zawiera także przepisy karne (art. 44–46), w oparciu o które odpowiedzialności karnej podlegają przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w zakresie usług detektywistycznych, detektywi oraz inne osoby. Przedmiotem ochrony prawnokarnej wymienionych przepisów jest odpowiedni poziom świadczenia usług detektywistycznych, interes wymiaru sprawiedliwości, bezpieczeństwo publiczne i bezpieczeństwo obywateli oraz prawo do dysponowania informacją.

Art. 2. [Usługi detektywistyczne]

1. Usługami detektywistycznymi są czynności polegające na uzyskiwaniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji o osobach, przedmiotach i zdarzeniach, realizowane na podstawie umowy zawartej ze zleceniodawcą, w formach i w zakresach niezastrzeżonych dla organów i instytucji państwowych na mocy odrębnych przepisów, a w szczególności:

- 1) w sprawach wynikających ze stosunków prawnych dotyczących osób fizycznych;**
- 2) w sprawach wynikających ze stosunków gospodarczych dotyczących:**
 - a) wykonania zobowiązań majątkowych, zdolności płatniczych lub wiarygodności w tych stosunkach,**
 - b) bezprawnego wykorzystywania nazw handlowych lub znaków towarowych, nieuczciwej konkurencji lub ujawnienia wiadomości stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa lub tajemnicę handlową;**

- 3) sprawdzanie wiarygodności informacji dotyczących szkód zgłaszanych zakładom ubezpieczeniowym;
- 4) poszukiwanie osób zaginionych lub ukrywających się;
- 5) poszukiwanie mienia;
- 6) zbieranie informacji w sprawie, w której toczy się postępowanie karne, postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe albo inne, jeżeli w toku postępowania można zastosować przepisy prawa karnego.

2. Zlecniodawcą czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 6, nie mogą być organy prowadzące lub nadzorujące postępowania w tych sprawach.

Spis treści

	Nb
1. Zakres przedmiotowy	1
2. Prawne granice metod stosowanych przez osoby świadczące usługi detektywistyczne	2
3. Informacje pozyskiwane przez detektywa	3
4. Działanie w granicach prawa	4
5. Czynności operacyjno-rozpoznawcze	5

- 1 1. **Zakres przedmiotowy.** Przepis wyraźnie wskazuje na czym w istocie polegają usługi detektywistyczne i jaki jest ich zakres. Przez pryzmat regulacji można wyprowadzić prawne granice metod stosowanych przez podmioty świadczące usługi detektywistyczne.
- 2 2. **Prawne granice metod stosowanych przez osoby świadczące usługi detektywistyczne** określił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 28.11.2013 r., I KZP 17/13 (Legalis) wyrażając trafny pogląd, w myśl którego czynności operacyjno-rozpoznawcze zastrzeżone dla upoważnionych organów i instytucji państwowych, w rozumieniu art. 45 w zw. z art. 7 UsłDetektywU, to czynności operacyjno-rozpoznawcze, które zostały wprost wymienione w ustawach z określeniem przesłanek warunkujących ich podjęcie. Tak więc czynności operacyjno-rozpoznawcze są bez wątpienia czynnościami zastrzeżonymi dla odpowiednich organów, wszak obejmują swoim zakresem wyłącznie działania organów władzy publicznej podejmowane w granicach ustawowego upoważnienia. Z tego też powodu wskazane zastrzeżenie należy rozumieć jako dopuszczenie przez ustawodawcę – pod warunkiem spełnienia określonych przesłanek – stosowania przez odpowiednie

organy tychże specyficznych środków, metod i czynności. Skoro ustawodawca dopuścił możliwość ich stosowania przez określone służby – na dodatek nie zawsze, lecz w ściśle określonych okolicznościach – zatem z mocy prawa nie mogą być one dostępne detektywom. Stosowanie ich bez właściwego upoważnienia jest nielegalne i podlega odpowiedzialności karnej.

3. Informacje pozyskiwane przez detektywa. Komentowana **3** ustawa dopuściła niezwykle szeroki zakres przedmiotowy informacji, które mogą być przez detektywa pozyskiwane. Należą do nich – z mocy art. 2 ust. 1 – informacje o osobach, przedmiotach i zdarzeniach. Ich uzyskiwanie, przetwarzanie i przekazywanie może nastąpić wyłącznie metodyką niezastrzeżoną dla organów i instytucji państwowych na podstawie odrębnych przepisów. Warto podkreślić, że podany katalog rodzajowy takich informacji jest otwarty, tzn. ma charakter przykładowy, o czym świadczy użycie przez ustawodawcę określenia „w szczególności”. Analiza treści powołanego przepisu prowadzi wprost do dyspozycji określonej w art. 267 § 3 KK, w myśl którego nieuprawnione posłużenie się przykładowo urządzeniem do namierzania w celu uzyskania informacji jest zagrożone identyczną sankcją, określoną w art. 45 UsiDetektywU.

4. Działanie w granicach prawa. Nie nasuwa jakichkolwiek wątpliwości, że kompetencje detektywa ujęte określeniem „w sprawach wynikających ze stosunków prawnych dotyczących osób fizycznych” – zawartym w art. 2 ust. 1 pkt 1 – obejmuje wszelkie stosunki prawne dotyczące osób fizycznych, a zatem *lege non distinguente* – również prawno-rodzinne, prawno-mażeńskie (zob. wyrok NSA z 6.6.2002 r., I Sa/Łd 348/02, OwSS 2002, Nr 4, s. 109). Ustawodawca nie zawęży więc rodzaju informacji, jakie mogą być przez detektywa uzyskiwane, lecz wprowadza ograniczenia w sposobie ich uzyskiwania (art. 2 ust. 1, art. 7 i art. 45). Podstawowym jednak wyznacznikiem działalności detektywistycznej jest art. 11 pkt 1 UsiDetektywU, wyraźnie wskazujący, że detektyw przy wykonywaniu czynności ma bezwzględny obowiązek przestrzegania przepisów prawa, nakazując mu jednocześnie odmowę ich wykonania w razie niezgodności z prawem lub etyką. Ustawodawca nie sprowadza bezprawności jedynie do karnej, co oznacza, że czynność podejmowana przez detektywa powinna być zgodna z przepisami każdej gałęzi prawa, w tym prawa karnego, cywilnego, administracyjnego. Wykonując czynności, detektyw powinien więc respektować przykładowo dyspozycję

art. 342 KC, w myśl którego nie wolno samowolnie naruszać prawa posiadania, nawet gdyby posiadacz był w złej wierze. Jest oczywiste, że w określonych okolicznościach zachowania detektywne, inne niż legalne, mogą stanowić przestępstwo tzw. stalkingu (art. 190a KK) albo wykroczenie złośliwego niepokojenia (art. 107 KW).

- 5 **5. Czynności operacyjno-rozpoznawcze.** Warto pochylić się nad kwestią interpretacji pojęcia czynności operacyjno-rozpoznawcze (zob. A. Taracha, Czynności operacyjno-rozpoznawcze. Aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe, Lublin 2006, s. 46–91; D. Szumilo-Kulczycka, Czynności operacyjno-rozpoznawcze i ich relacje do procesu karego, Warszawa 2012, s. 104–114). Nie tylko interesująca, lecz z natury rzeczy ważna jest wiadomość, że ustawodawca niektóre z nich postanowił uregulować w przepisach prawa (np. kontrola operacyjna z ustawy z 6.4.1990 r. o Policji, t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 355 ze zm.). Żadna z takich regulacji nie zawiera sformułowania, by określone w nich poszczególne czynności operacyjno-rozpoznawcze miały być „zastrzeżone” dla tych właśnie służb państwowych. Pojawia się zatem pytanie, co należy w istocie rozumieć pod pojęciem „czynności zastrzeżone dla odpowiednich organów”. Odpowiedź znajdziemy w art. 7 komentowanej ustawy i tam problem zostanie zaprezentowany.

Art. 3. [Działalność regulowana; rejestr działalności detektywistycznej]

Wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie usług detektywistycznych jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2013 r. poz. 672, z późn. zm.) i wymaga uzyskania wpisu do rejestru działalności detektywistycznej, zwanego dalej „rejestrem”.

- 1 **1. Działalność regulowana.** Zgodnie z dyspozycją art. 6 SwDzGospU podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej jest wolne dla każdego na równych prawach, z zachowaniem warunków określonych przepisami prawa. W tym kontekście właściwy organ nie może żądać ani uzależniać swojej decyzji w sprawie podjęcia, wykonywania i zakończenia działalności gospodarczej przez zainteresowaną osobę od spełnienia przez nią dodatkowych warunków, w szczególności od przedłożenia dokumentów lub ujawnienia danych, nieprzewidzianych przepisami prawa, przy czym – co

oczywiste – zastrzeżenie nie dotyczy sądu powszechnego. Jednakże dla porządku prawnego ustawodawca nałożył pewne obowiązki. Otóż mocą art. 14 SwDzGospU przedsiębiorca może podjąć działalność gospodarczą w dniu złożenia wniosku o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo po uzyskaniu wpisu do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, przy czym określone wpisowi podlegają przedsiębiorcy będący osobami fizycznymi. Wymóg ten nie ma zastosowania w wypadku ustawowego uzależnienia podjęcia i wykonywania działalności gospodarczej od obowiązku uzyskania przez przedsiębiorcę koncesji albo zezwolenia, o którym mowa w art. 75 SwDzGospU, który nie wymienił usług detektywistycznych. W przypadku przedsiębiorców będących osobami fizycznymi, podejmujących działalność gospodarczą wiążącą się z obowiązkiem uzyskania przez przedsiębiorcę wpisu w rejestrze działalności regulowanej, stosuje się przepis art. 65 ust. 3 SwDzGospU, w myśl którego przedsiębiorca podlegający wpisowi do ewidencji może złożyć wniosek wraz z oświadczeniem również w urzędzie gminy, wskazując organ prowadzący rejestr działalności regulowanej.

Art. 3a. [Zgłoszenie]

1. Przedsiębiorcy z innych niż Rzeczpospolita Polska państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz przedsiębiorcy z państw, które zawarły ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi umowy regulujące swobodę świadczenia usług, przed rozpoczęciem czasowego świadczenia usług detektywistycznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej są obowiązani do złożenia zgłoszenia ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych zamiaru rozpoczęcia czasowego świadczenia usług detektywistycznych.

2. O zakończeniu czasowego świadczenia usług detektywistycznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przedsiębiorca informuje ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Spis treści

	Nb
1. Odesłanie	1
2. Definicja usługi	2

1 1. Odesłanie. Kwestię określoną w art. 3a UsłDetektywU reguluje Porozumienie z 13.12.1993 r. o Europejskim Obszarze Gospodarczym (Dz.Urz. UE L z 1994 r. Nr 1, s. 3). Celem niniejszej Umowy Stowarzyszeniowej jest wspieranie stałego i zrównoważonego wzmocnienia stosunków handlowych i gospodarczych między Umawiającymi się Stronami na równych warunkach konkurencji oraz przestrzeganie tych samych zasad, w celu stworzenia jednorodnego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), przy zapewnieniu m.in. swobody przepływu usług. W ramach postanowień niniejszego Porozumienia zakazane są ograniczenia w swobodnym świadczeniu usług na terytorium Umawiających się Stron w odniesieniu do obywateli Państw Członkowskich WE oraz Państw EFTA mających swe przedsiębiorstwo w Państwie Członkowskim WE lub w Państwie EFTA, innym niż Państwo odbiorcy świadczenia.

2 2. Definicja usługi. „Usługami” w rozumieniu prezentowanego Porozumienia są świadczenia wykonywane zwykle na podstawie wynagrodzenia w zakresie, w jakim nie są objęte postanowieniami o swobodnym przepływie towarów, kapitału i osób. Usługi obejmują w zakresie objętym komentarzem m.in. wykonywanie wolnych zawodów. Świadczący usługę może, w celu spełnienia świadczenia, wykonywać przejściowo działalność w państwie świadczenia tej usługi na tych samych warunkach, jakie państwo to nakłada na własnych obywateli.

Art. 4. [Licencja detektywa]

1. Wykonywanie czynności, o których mowa w art. 2 ust. 1, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, wymaga posiadania licencji detektywa, zwanej dalej „licencją”.

2. Detektywem w rozumieniu ustawy jest osoba posiadająca licencję.

3. Tytułu zawodowego „detektyw” może używać wyłącznie osoba posiadająca licencję.

Spis treści

	Nb
1. Uprawnienia wynikające z posiadania licencji	1
2. Definicja licencji	2

1. Uprawnienia wynikające z posiadania licencji. Zgodnie z dys- 1
pozycją art. 4 UstDetektywU czynności z zakresu:

- 1) stosunków prawnych osób fizycznych;
- 2) stosunków gospodarczych dotyczących: zobowiązań majątkowych, zdolności płatniczych lub wiarygodności w tych stosunkach, a także bezprawnego wykorzystywania nazw handlowych lub znaków towarowych, nieuczciwej konkurencji lub ujawnienia wiadomości stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa lub tajemnicę handlową;
- 3) sprawdzania wiarygodności informacji dotyczących szkód zgłaszanych zakładom ubezpieczeniowym;
- 4) poszukiwania osób zaginionych lub ukrywających się;
- 5) poszukiwania mienia;
- 6) zbierania informacji w sprawie, w której toczy się postępowanie karne, postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe albo inne, jeżeli w toku postępowania można zastosować przepisy prawa karnego – wymagają posiadania przez detektywa licencji.

Innymi słowy, status detektywa uzyskuje wyłącznie osoba posiadająca licencję, a równocześnie od tego momentu ma prawo używania tytułu zawodowego detektywa.

2. Definicja licencji. Określenie „licencja” należy rozumieć *sensu* 2
largo jako zezwolenie na korzystanie z prawa dostępu do dóbr niematerialnych, a także jako prawo do informacji. Na tej podstawie można wypracować tezę, że podstawowym stosunkiem prawnym, z którego wynikają określone uprawnienia do korzystania z tychże informacji, jest stosunek, który powstał na podstawie umowy licencyjnej. Zezwolenie objęte licencją może mieć swoje źródło w postanowieniach ustawy, wówczas, jest to licencja ustawowa. Z uwagi na zakres udzielonego zezwolenia można wyróżnić:

- 1) licencję wyłączną – polegającą na tym, że licencjonodawca zobowiązuje się do nieudzielania analogicznych uprawnień innym podmiotom;
- 2) licencję niewyłączną – stanowiącą przeciwność poprzedniej;

- 3) licencję pełną – charakteryzującą się znakiem równości między licencjobiorcą a licencjonodawcą co do zasad korzystania z przedmiotu licencji;
- 4) licencję otwartą – dostępną każdemu zainteresowanemu detektywowi;
- 5) licencję terytorialną – ograniczoną pod względem obszaru działania;
- 6) licencję terminową – udzieloną na czas ściśle określony;
- 7) licencję bezterminową – w przeciwieństwie do poprzedniej jest wolna od ograniczeń czasowych (zob. szerzej *U. Kalina-Prasznic*, Encyklopedia prawa, Warszawa 2007, s. 355).

Art. 5. (*uchylony*)

Rozdział 2. Prawa i obowiązki detektywa

Art. 6. [Zasady etyki; lojalność; staranność]

Detektyw powinien, przy wykonywaniu czynności, o których mowa w art. 2 ust. 1, kierować się zasadami etyki, lojalnością wobec zlecającego usługę i szczególną starannością, aby nie naruszyć wolności i praw człowieka i obywatela.

1. **Staranność w wykonywaniu obowiązków.** Myślą przewodnią dyspozycji art. 6 UstDetektywU jest nakaz wykonywania przez detektywa wszelkich czynności z najwyższą starannością w warunkach całkowicie eliminujących możliwość naruszenia wolności i praw człowieka i obywatela. W tym kontekście należy wskazać, że nawet w miejscach publicznych nie można w każdym wypadku mówić o braku prawa do prywatności. W zależności od zastosowanych metod i środków, czasu ich stosowania i intensywności może dochodzić do naruszenia art. 8 EKPC. Warto poznać postanowienia ETPCz w wyroku z 2.9.2010 r. w sprawie *Uzun przeciwko Republice Federalnej Niemiec* (skarga Nr 35623/05, Legalis). Przywołane orzeczenie wydano w związku z zamontowaniem w samochodzie osoby będącej w kręgu zainteresowania detektywów urządzenia GPS i wykorzystywania go przez okres 3 miesięcy. ETPCz stanął na stanowisku, że obserwacja za pomocą lokalizatora GPS, mimo że wymaga odróżnienia od innych form obserwacji audiowizualnej, które

– z natury rzeczy – w znacznie większym stopniu prowadzą wprost do naruszenia życia prywatnego, to jednak wskazany lokalizator może być przedmiotem naruszenia życia prywatnego. Jak ważne jest to zagadnienie świadczy o tym przyjęta i stosowana w Niemczech zasada uzyskania przez funkcjonariuszy zgody na zamontowanie urządzenia GPS w samochodzie, które może wydać, w formie zarządzenia, Federalny Prokurator Generalny.

Art. 7. [Zakaz stosowania środków technicznych i czynności operacyjno-rozpoznawczych]

Wykonując usługi detektywistyczne, o których mowa w art. 2 ust. 1, detektyw nie może stosować środków technicznych oraz metod i czynności operacyjno-rozpoznawczych, zastrzeżonych dla upoważnionych organów na mocy odrębnych przepisów.

Spis treści

	Nb
1. Czynności zastrzeżone dla odpowiednich organów	1
2. Granice ustawowego upoważnienia	2
3. Orzecznictwo	3

1. Czynności zastrzeżone dla odpowiednich organów. Należy 1 w pełni podzielić pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w postanowieniu z 28.11.2013 r., I KZP 17/13 (Legalis), że czynności operacyjno-rozpoznawcze zastrzeżone dla upoważnionych organów i instytucji państwowych z mocy odrębnych przepisów, w rozumieniu art. 45 w zw. z art. 7 UstDetektywU, to takie czynności operacyjno-rozpoznawcze, które zostały wprost wymienione w ustawach i dla których określono przesłanki warunkujące ich podjęcie. Określenie „czynności zastrzeżone dla odpowiednich organów” obejmuje swoim zakresem wyłącznie działania organów władzy publicznej podejmowane w granicach ustawowego upoważnienia. Z tego powodu, owo zastrzeżenie należy rozumieć jako dopuszczenie przez ustawodawcę (przy spełnieniu określonych przesłanek) stosowania przez odpowiednie organy środków, metod i czynności, które – w razie braku takiego upoważnienia – stanowią zachowania nielegalne, a nawet wręcz przestępne. Skoro bowiem ustawodawca dopuszcza możliwość stosowania takich metod, środków i czynności przez określone służby

tylko w razie zaistnienia szczegółowo określonych okoliczności (nie zawsze), zatem w żadnej mierze takie środki, metody czy czynności nie mogą być dostępne każdemu detektywowi.

- 2 2. **Granice ustawowego upoważnienia.** Dyspozycję art. 7 UstDetektywU należy *stricte* wiązać z art. 7 Konstytucji RP, stanowiącym, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Zatem sformułowanie „czynności zastrzeżone dla upoważnionych organów” obejmuje swoim zakresem wyłącznie działania organów władzy publicznej podejmowane w granicach ustawowego upoważnienia. Z tego powodu owo zastrzeżenie należy rozumieć jako dopuszczenie przez ustawodawcę (przy spełnieniu określonych przesłanek) stosowania przez odpowiednie organy środków, metod i czynności, które – w razie braku takiego upoważnienia – stanowią zachowania nielegalne, a nawet wręcz przestępne. Skoro bowiem ustawodawca dopuszcza możliwość stosowania takich metod, środków i czynności przez określone służby, i to w dodatku nie zawsze, a tylko w razie zaistnienia szczegółowo określonych okoliczności, to staje się oczywiste, że w żadnym zakresie nie można ich powierzyć detektywom. Artykuł 7 UstDetektywU jest zatem uściśleniem reguły wyrażonej treścią art. 11 pkt 1 i art. 6 UstDetektywU. Konkludując należy wyraźnie stwierdzić, że czynności operacyjno-rozpoznawcze zastrzeżone dla upoważnionych organów i instytucji państwowych na mocy odrębnych przepisów, w rozumieniu art. 45 w zw. z art. 7 UstDetektywU, to przede wszystkim czynności operacyjno-rozpoznawcze, które zostały wprost wymienione przez ustawodawcę w ustawach i dla których określił on przesłanki warunkujące ich podjęcie przez te organy i instytucje. W konsekwencji nie sprawi trudności pytanie czy czynność wykonana przez detektywa w warunkach posłużenia się lokalizatorem GPS jest prawnie niedopuszczalna? Należy na nie udzielić odpowiedzi twierdzącej, wszak jest to jeden ze środków zastrzeżonych dla organów państwa w ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych. Chcąc wykazać, że stanowi podstawowy element kontroli operacyjnej należy posiłkować się rozwiązaniami zawartymi w art. 19 PolicjaU, zastrzegającymi stosowanie środków technicznych umożliwiających uzyskiwanie informacji i dowodów przez Policję w sposób niejawną. Warto również powołać się na piśmiennictwo zwracające uwagę, że użyte w tym przepisie pojęcie „środki techniczne umożliwiające uzyskiwanie w sposób niejawną informacji i dowodów oraz ich utrwalanie”, obejmujące wszystkie dostępne środki techniczne,

które służą prowadzeniu kontroli operacyjnej [zob. *W. Kozielowicz, Środek techniczny umożliwiający uzyskiwanie w sposób niejawni informacji i dowodów oraz ich utrwalanie – kilka uwag o wykładni art. 19 ust. 6 pkt 3 ustawy o Policji*, w: *A. Pache, Z. Rau, M. Węgrowski* (red.), *Nowoczesne systemy łączności i transmisji danych na rzecz bezpieczeństwa. Szanse i zagrożenia*, Warszawa 2013, s. 941–952].

3. **Orzecznictwo.** Zasadne jest przywołanie wyroku TK 3 z 30.7.2014 r., K 23/11 (Legalis), który orzekł o niekonstytucyjności niektórych przepisów, stwierdzając, że:

- 1) art. 27 ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. b ustawy z 24.5.2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1929 ze zm.) jest niezgodny z art. 2, 47 i 49 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;
- 2) art. 20c ust. 1 PolicjaU, art. 10b ust. 1 ustawy z 12.10.1990 r. o Straży Granicznej (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1402 ze zm.), art. 36b ust. 1 pkt 1 ustawy z 28.9.1991 r. o kontroli skarbowej (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 553 ze zm.), art. 30 ust. 1 ustawy z 24.8.2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 96 ze zm.), art. 28 ust. 1 pkt 1 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z 9.6.2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1106 ze zm.), art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy z 9.6.2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1411 ze zm.), art. 75d ust. 1 ustawy z 27.8.2009 r. o Służbie Celnej (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 990 ze zm.) – przez to wszakże, iż nie przewidują niezależnej kontroli udostępniania danych telekomunikacyjnych, o których mowa w art. 180c i 180d ustawy z 16.7.2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 243 ze zm.), są niezgodne z art. 47 i 49 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;
- 3) art. 19 PolicjaU, art. 9e ustawy o Straży Granicznej, art. 36c ustawy o kontroli skarbowej, art. 31 ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, art. 27 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 31 ustawy o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, art. 17 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym – w zakresie, w jakim nie przewidują gwarancji niezwłocznego, komisyjnego i protokolarnego zniszczenia mate-

riałów zawierających informacje objęte zakazami dowodowymi, co do których sąd nie uchylił tajemnicy zawodowej bądź których uchylenie było niedopuszczalne, są niezgodne z art. 42 ust. 2, art. 47, 49, 51 ust. 2 i art. 54 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

- 4) art. 28 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 32 ustawy o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, art. 18 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym – w zakresie, w jakim nie przewidują zniszczenia danych niemających znaczenia dla prowadzonego postępowania, są niezgodne z art. 51 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Wymienione przepisy we wskazanych zakresach utraciły moc obowiązującą z dniem 7.2.2016 r.

Art. 8. [Przetwarzanie danych osobowych]

1. Detektyw jest uprawniony do przetwarzania danych osobowych, zebranych w toku wykonywanych przez niego czynności, o których mowa w art. 2 ust. 1, bez zgody osób, których dane dotyczą, w zakresie sprawy prowadzonej przez przedsiębiorcę posiadającego wpis do rejestru, wyłącznie w czasie prowadzenia tej sprawy.

2. Detektyw nie może powierzać przetwarzania danych osobowych innemu podmiotowi.

3. Detektyw ma obowiązek przekazać zatrudniającemu przedsiębiorcy przetwarzane dane osobowe, zebrane w toku wykonywania czynności, o których mowa w art. 2 ust. 1, bezpośrednio po zaprzestaniu prowadzenia sprawy lub na jego polecenie:

- 1) przekazać zleceniodawcy albo innemu detektywowi, wyznaczonemu przez przedsiębiorcę do współdziałania albo do przejęcia czynności dla dalszej realizacji usługi, albo
- 2) zniszczyć te dane w przypadku rezygnacji zleceniodawcy z ich odbioru lub nieodebrania ich w wyznaczonym terminie.

4. Detektyw jest obowiązany przy przetwarzaniu danych osobowych stosować przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.) z wyłączeniem art. 25 ust. 1 i art. 32–35.